

REDACTIA

Arad, Dealul Ferencz-utca nr. 20.

ABONAMENTUL

Pentru Austro-Ungaria:
pe un an . . . 20 cor.
pe 1/2 an . . . 10 "
pe 1/4 an . . . 5 "
pe o lună . . . 2 "

N-rii de Duminecă pe an 4 coroane.

Pentru România și străinătate pe an 40 franci.

Manuscrise nu se înapoiază.

ADMINISTRAȚIA

Arad, Dealul Ferencz-utca nr. 20

INSERTIUNILE:

de un șir garmond: prima dată 14 bani; a doua oară 12 bani; a treia oară 8 b. de fiecare publicațiune

Atât abonamentele, cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și comitat 502

Scrisori nefrancațe nu se primesc

TRIBUNA POPORULUI

LUPTĂ ÎN CONTRA CREȘTINISMULUI.

(*) Când s'au votat legile politico-bisericești atât Ungurii neaoși cât și naționalitățile au prevăzut că începe o eră în care lupta contra creștinismului se va da pe față în Ungaria.

Ceea-ce am prevăzut, s'a împlinit. Azi o luptă intensă se petrece între creștinii din Ungaria și între elementele care interesele și le caută în slăbirea creștinismului și propagarea ateismului și francmasonismului.

Se înțelege: după cum în fruntea celor care au forțat proiectele de legi politico-bisericești au stat Ovreii, așa și acum, cei care luptă pe față și cu o nemai văzută îndrăznelă împotriva creștinismului, sunt Ovreii!

Câte-va cazuri concrete vor ilustra afirmarea noastră.

Ne aducem adică aminte, că mai săptămânile trecute, când a ieșit svinul că mai multe ordine călugărești, gonite din Franța, au de gând să se stabilească în Ungaria cei care au strigat mai tare împotriva au fost — Ovreii! Vészi (Weiss) József a început în „Budapesti Napló” o campanie cumplită pe această temă. Ear după ce autoritățile administrative din Budapesta au dat voie să se stabilească acolo niște călugărițe a căror întreagă viață este consacrată îngrijirii celor nevoieși, iarăși cine a strigat mai tare? Ovreii. Lor nu le trebuie în patrie călugări ori călugărițe, pentru-că ei nu vor să se întărească în țeară *spiritul creștinesc*, ci cosmopolitismul speculativ. Pentru ei ori ce catolic este dușman al — maghiarismului.

Vezând obrăznicia aceasta ovreiască, deputatul liberal Blaskovits Ferencz a sărit în apărarea călugărilor și călugărițelor. Atâta i-a trebuit însă. Vészi, Ovreii de casă al lui Széll, l'a și luat la trei parale... Polemica a fost nu se poate mai violentă și puțin a lipsit

că cei doi colegi din aceeași Dietă și partid să nu se ia de pēr.

Asta n'ar fi însă nimic.

În cele din urmă nimeni nu poate rămâne surprins când vede pe un Ovreiu încăierându-se cu un creștin. Îndeosebi ne-am obicinuit să-l vedem pe Vészi combatând creștinismul.

Ceea-ce este caracteristic însă în toată campania, e faptul că și un ziar pretins neaoș maghiar, în serviciul președintelui unei corporațiuni bisericești creștine, „Magyar Szó”, ține ison lui Vészi.

Organul lui Bánffy amestecându-se adică și el în discuție, tăbărește asupra lui Blaskovits, scriind:

„Desigur, dacă Blaskovits sare întru apărarea călugărilor care se stabilesc în țeara noastră, vorbește dintr'ensul nu liberalul, nici deputatul maghiar, ci bărbatul cu sentimente clericale internaționale...”

Ear aceasta este un păcat mare, căci liberal însemnează în Ungaria să lupți contra creștinilor ear în cele internaționale la modă este numai cochetarea cu socialismul!

Bine înțeles, organul lui Bánffy combate pe catolicul Blaskovits dela „Hazánk” mai ales din punct de vedere calvin.

Nu-i mai puțin adevărat însă, că indirect alimentează puternic lupta ce Ovreimea a pornit-o împotriva creștinismului.

Ear rezultatul o să fie, că după cum prin patima și slăbiciunea lor Ungurii au contribuit ca în cele economice Ovreimea să comande, tot așa, dându-se coadă de topor la combaterea catolicismului, vor contribui ca Ovreii să domineze și asupra vieții spirituale din patrie.

Disolvarea Dietei și obstrucția.
Din Budapesta se anunță următoarele: Ministrul președinte Széll va vorbi în una din zilele proxime în parlament și va propune un compromis pentru sistarea obstrucției. Compromisul acesta — după-cum a transpirat din cercuri bine informate — este, că ministrul președinte va oferi opoziției alegeri noue. Ministrul președinte Széll este însă numai în acel caz învoit să exopere dela Majestate disolvarea parlamentului, dacă opoziția se deobligă că după alegeri va desbata fără obstrucție proiectele militare.

Partid și guvern conservator. În culisele politice din Budapesta se discută mult formațiunea politică care-și speculează închegarea din încurcăturile actuale și care se va compune din o fracțiune liberală și din partidul popular. Noul partid va fi boțezat: conservator.

Deschiderea Sinodului Arădan.

Eri s'a deschis cu obicnuita solemnitate Sinodul Eparchiei Aradului.

În catedrală au servit Ilustritatea Sa I. Papp asistat de protopopi Vasile Beleş, Constantin Gurban, Paul Miulescu, Elie Moga, protodiaconul Dr. Iustin Suciș și diaconul Dr. Todor Botis.

Răspunsurile liturgice le-a executat corul Seminarial, condus de profesorul Trifu Lugoian. Prestațiunile corului au încântat pe ascultători și a ridicat mult solemnitatea serviciului religios.

După Chemarea duhului sfânt, o mare parte din public a însoțit pe deputații în sala festivă a Seminarului unde se ține Sinodul.

La 11¹/₂ oară intră Ilustritatea Sa I. Papp Episcop însoțit de Vasile Mangra vicar episcopesc fiind primiți cu acclamațiuni de să trăiască.

Ilustritatea sa deschide apoi Sinodul.

Vorbirea ilustrității Sale a fost primită cu îndelungate aplause.

Se numesc de notari ad hoc deputații Ioan Georgea și Dr. Valeriu Mezin.

Se predau credenționalele. Deputaților Damian Dragonescu și Emanuil Ungurean li-se fac ovații când predau credenționalele.

Ilustritatea Sa constată apoi că s'au predat 53 credenționale, 46 deputați sunt prezenți 9 înși au predat credenționalele prin alții, ear doi înși au câte 2 mandate. Prin urmare Sinodul este capabil de concluse valide. Sunt de față următorii deputați:

Dr. Cornel Ardelean, Vasile Beleş, Vasile Bogoiu, Aug. Boțoc, Petru Cimponeș, Roman Ciorogar, Dr. Aurel Cosma, Dr. Gavril Cosma, Ioan Costa, Damian Dragoescu, Dr. Florian Duma, George Fier, Paul Gavrilete, Ioan Georgia, Vasile Goldiș, Ioan Groza, jun. Const. Gurban, Dr. A. Halic, Voicu Hamsea, Andrei Horvat, Dr. S. Ispravnic, Dr. Aurel Lazar, George Lazar, Vasile Mangra, Titu Margineanș, Dr. Alexandru Marta, Dr. Valer Mezin, Paul Miulescu, Elie Moga, Dr. N. Oncu, Dr. Nestor Oprian, Dr. Ioan Papp, Aurel Petrovič, Dr. George Popa, Dr. George Popescu, George Popovič, Dr. George Popoviciu, Moise Popovici, Traian Puticiș, Sava Raicu, Gerasim Sêrbu, Petru Sêrb, Dr. Ioan Suciș, Virgil Tomiciș, Dr. Ioan Traileșcu, Petru Truța, Emanuil Ungurian, Mihai Veliciș.

Credenționalele se predau pentru examinare împărțindu-se cercurile în patru secții, următorilor

- Secția I . . . lui Ilie Moga;
- II . . . lui Romul Ciorogar;
- III . . . lui Const. Gurban;
- IV . . . lui Vasile Mangra.

Președintele ridică apoi ședința anunțând proxima pe mâine Lună la 10 oare. a. m.

George Baritiu și amicii săi.

— Corespondență. —
(Urmare).

Foaia grecească? Acesta este un monstru în literatura țării românești; o iasmă pe care au născut-o, nu Grecii ce se află aici, nu Românii grecii, ci lipsa unei foii sdravine românești. Iată înaintarea țării românești în veacul al 19-lea și după regulament, după epoca care se zice a renașterii țării. De cumva această foaie va trăi încă până la anul noi apol ea trebuie să moară și ca să moară tebuie înviată România, numai și numai ca să o omoare.¹⁾

Dar spălași pe Ștefănescul cum se cade; mi-a plăcut ce i-ai făcut, căci prea își lungise nasul...²⁾

Fl. Aaron.

¹⁾ Foaia grecească, de care-i vorba, avea titlul *O Zefiros tu Istru*. Apăruse în București, în Iunie. Gazeta o salutase în August, (p. 124) cu următoarele cuvinte: „Noi din parte-ne lăudăm aceea întreprindere nu numai înțelegătoare Grecilor născuți, ci și înțelegătoare Gazetă și înțelegătoare chiar și de o mulțime de Români pămînteni, care din întâmplare în limba românească nu știu ceii sau nici ceii vre un gust la literatura nașlei lor.” — Erau în chiar atîta de aceștia? T. Cipariș da grecescului Zefir atîta atenție, încît, aflându-se la 1841 (August) în București (Cipariș plecase spre Orient fără să treacă de Giurgiu), el îi scrie lui Baritiu conținutul unor numere!

²⁾ Baritiu reprodușese după o carte a lui St. Ad. Vilhelm citiva pagini relative la căsătoriile boerilor români (Foale, p. 262) Vasile Ștefănescul, un teolog, îi trimise un răspuns, pe care nu-l scrisese el, ci Ștefan Neagol, cănașanul Baritiu i-a răspuns în Foale, p. 325-327, dînd cite-va probe literare române relative la imoralități conjugale. Din acest incident Nic. Bălășescu descrie pe Neagol (Corespondența, vol. II, p. 3 v, scrisoarea din 11 Dec. 1841) cănașanul Baritiu, ca pe un om care ura pe Transilvănenii și „nu știa pentru-oe”. Cînd Românii vor avea un suflet, o deplină unitate de simțire națională, scrisoarea lui Bălășescu se va putea cita ca o tristă pildă de înapoierea — în această privință — a celor dela 1841. Iată o frasă, căci toată scrisoarea nu-i vrednică să se publice: „Și asta e soartea tuturor Bănățenilor (Nicorescu, Murgu) din care mai sunt aici foarte

53.

Craiova, 3 Novemvrie, 1841.

Frate Baritiu!

... Mai întiu îți scriu de Gazetă, că stăm rău, dacă nu se va face vre-o orînduială ca să le primim prin agenția austriacă. Comisionarul neguțătorilor de aici mi-a arătat, că nu mai poate primi pachetul cu gazetele de la Rușava în traista lor, dacă nu i-se va plăti de fiecare, ins abonat cite un fiorin argint!...

... Ridică-ți glasul împotriva ridiculii metus Hungarorum a Panlavisimo; dacă ei scriu, de ce nu și tu?)

I. Malorescu.

54.

Blaj, 7 Dech., 25 Noemvrie, 1841.

Prea Cinstite Domnule!

... Ce îmi atingi, Domnule, despre o Istorie generală, cu adevărat că mi-ar fi o cuprindere foarte

puțin, dar nu și a noastră din Ardeal, eari suntem mulți și toți bine văzuți și iubii! De altă parte nici Neagol, fostul autor al călîndarelor de Buda și amicii poetului Iancu Văcărescu, nu era mult mai gingaș; Bălășescu îi prește anume, lui Baritiu: „El și pe mine, pe Aaron Florian și pe toți Transilvănenii, care suntem aici, ne face unii și propagandiști, eari umblăm să facem proselit.”, „Incidentul cu Ștefănescul, fără a fi de alt folos a întărit numai boala acestor clevețiri reciproce.

³⁾ Panlavisimul se disenta din nou de prin Martie (Gazeta, p. 46, Cf. p. 16.). Articolul lui Baritiu Românii și panlavisimul apără în Foale, la 9 Noemvrie (p. 353-358). El arată că Ungurii nu cunoșc pe Români și că cine-i acuză de panlavisim se înșală cumplit. Aflându-se în Brașov, în August 1842, I. Malorescu, care provocase acel articol, reveni la tema panlavisimului scriind cu iscălitura M—cu un răspuns la cartea lui St. L. Roth *Der Sprach Kampf in Sieben*, cap VI. (Vezi scrierile lui Roth, publicate de Franz Obert, II, pagina 131-140). Răspunsul lui Malorescu s'a publicat în Foale, 1842. El revine și aici la ideea daco-romană și declară (p. 306): „Ce se atînge de zisa autorului, că Românii ardeleni ar privi în România adevărată lor patrie, aceasta nu este adevărată” etc; dar (p. 307) „o împărțagire sufletescă va fi totdeauna între Românii de dincolo și cei de dincoace!”.

plăcută și prin ea mi-ar curge peana mai repede fiindu-mi acea materie mai călcată; însă domnule, e un lucru mare, care ar pofti ostăneală, nu mai puțin de patru ani și puterile trupului îmi sunt slabe. La un lucru ca acela ar trebui mîntea țapăn încordată și dacă e arcul slab, coarda încă slăbește curînd. De îmi va da Dumnezeu viață și nu mă voi împiedeca cu alte cuprinderi iară literare, la storia generală și la geografia aceștia îmi stă mîntea. Domnule un vers din Foaia D-niei tale Tomna și articolul Românii și Panlavisimul mi-au fost peste măsură plăcute. Te mai reflectez la art. din *Társalkodo, Az Oláhokrol, oare nu l-ai putea publica...?*

I. Rusu.

55.

Blaj, 21/9 Decemvrie, 1841.

Prea Cinstite Domnule!

Eu Domnule! am voit a scrie numai un compendiu de Geografie⁴⁾; de unde fiește urmează, că în descrierea principaturilor vecine mai departe de cât m'au lăsat firea compendiului, nu m'am putut întinde, și, de a proporționa, le-am descris mai pe larg ca alte țări a Europei. În manuscris împărăția osmănească dimpreună cu aceste principaturi cuprînde șese coale, și din acestea mai bine de două le face descrierea Serbiei, a Valachiei și a Moldoviei. În toate m'am străduiut a zice ade vărul, sine era et studio; dară lin și cu cea mai mare cruțare...

(Va urma.)

I. Rusu.

⁴⁾ Este vorba de cartea (apărută în Septemvrie) cu titlul *Icoana pămîntului sau carte de geografie tom. I. Baritiu* făcuse, se pare, observări relative la geografia țării românești, scrisă de altfel după Scriban pentru Moldova, Geniile pentru Muntenia, Schütz și alții și după observările proprii făcute (1838) într-o călătorie prin Bucovina, Moldova și Țara-românească.

Svetozar Hurban achitat.

O senzație s'a întâmplat înaintea tribunalului din Budapesta.

Curtea cu jurați a achitat pe cunoscutul luptător slovac Svetozar Hurban, care a fost inculpat cu agitație în contra naționalității maghiare pentru un articol de critică asupra ordinațiunii ministrului Wlassics despre propunerea mai intensivă a limbii maghiare în școlile elementare, articol scris de dînsul și publicat în ziarul „Narodnie Noviny“.

Pasajele incriminate erau următoarele:

„O! cât de mărețe și înalte scopuri culturale și de stat i-a frământat creierul ministrului Wlassics când a trimis ultima ordinațiune inspectorilor școlari, stă nerăzumat adevărul: în ordinațiunea sa se cuprinde tărăpăna intenționată, sigură și periculoasă a copiilor. Înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, înaintea lumii și a popoarelor cu toate o marturisim, că ordinațiunea ministrului de culte stă în contradicție cu legea scrisă, cu legea morala stă în contradicție cu mintea și conștiința. O spunem limbașii, fără patimă și numai pentru că suntem siliți să constatăm noul fapt al tiraniei și al apăsării naționale. Și pe lângă toate aceste ucasul ministerial trimis inspectorilor școlari, mai presus de toate vatămă atîncu nu numai art. de lege 49 din 1867 în care sunt garantate drepturile naționalităților, dar vatămă naționalitățile nemaghiare, demnitățile lor naționale, apasă în mod tiranic pe om în cele mai sfinte simțăminte ale sale, în dorințele, în amintirile și trebuințele sale sufletești. Bieții învățători, cari toată săptămîna nu vor putea altceva face de cât să le învîntă mîntea bășilor cu o limbă străină, cu cuvinte străine pentru ca atunci când vine inspectorul regeșc să răsune școala de limba maghiară. Bieții copii, ca urmare atîră de rigule sînt gramaticale abacile va intra altceva în cap, în inimă, în sufletul lor. Se poate că prea puțin s'au dus încă în America, e încă prea rar întinericul neștiinței, este lipsă de noul și noul ordinașunt, cu cari bieții copii așa zicînd din leagăn să fie timpit...“

Pentru pasajele acestea a fost pus Hurban sub acuză. Hurban s'a apărat ungurește și a declarat că nu se simte vinovat.

Presidentul: Ce te-a îndemnat să scrii articolul?

Acusatul: Ordinațiunea ministrului de culte, care ordonă propunerea mai intensivă a limbii maghiare. Ordinațiunea aceasta am voit să o critic.

— Ce afi D-Ta gravamenal în această ordinațiune?

— Eu din punct de vedere pedagogic cred că atîtea oare la săptămîna, câte prescrie ordinațiunea pentru propunerea limbii maghiare este prea mult pentru copii slovaci.

— Cum motivezi că învățarea unei limbii tîmpește intelectul copiilor?

— Dacă băiatul n'a învățat în limba lui maternă, aceasta duce necondiționat la tîmpirea minții.

— Ai scris apoi că ordinațiunea ministerială se lovește în lege. A venita astfel de idei eventual poate servi pentru seducerea poporului incult.

— „Narodnie Noviny“ este scrisă numai pentru pătura inteligentă, în mîinile poporului nu ajunge.

— Dacă D-Ta ești convins că organizațiunea stă în contradicție cu legea scrisă, ca și jurist trebuie să știi calea remediuului. Acolo e parlamentul, acolo eventual poți ajunge ce voești.

— Eu în prima linie sunt publicist și dacă vreau ceva să critic, o fac în ziar.

— Nu are tendență politică articolul?

— Nu. Curat din punct de vedere pedagogic l-am scris.

— De ce ai folosit astfel de expresiuni, asupra legitimității cărora, alții pot fi de păreri contrare cu ale D-Tale?

— Eu nu le-am găsit de violente expresiunile folosite. N'am voit să agit, dar am vrut să-mi dau expresie convingerei că copilul întârzie în dezvoltarea lui sufletească dacă nu este instruit în limba lui maternă.

— D-Ta ai vorbit despre limba maghiară ca despre o limbă străină.

— N'am înțeles-o așa, că limba maghiară ar fi peste tot o limbă străină. Recunosc limba maghiară ca limbă de stat, dar pentru copii slovaci totuși e limbă străină.

Cu aceasta procedura de dovedire s'a terminat și au urmat vorbirile.

După rechizitorul procurorului și vorbirea apărătorului curtea cu jurați să retrage și absolvă pe acuzat, la ce tribunalul aduce verdict achitator.

Un interviu.

Un ziarist maghiar a interviuat zilele trecute pe amicul nostru Vasile Goldiș despre mișcarea socialistă între Români, tema predilectă în timpul din urmă a ziarelor maghiare.

Participarea Românilor la ultimele congrese socialiste în Budapesta și Salonta-mare a fost apreciată în ziarele maghiare ca un simptom de disoluție politică în sinul poporului Român care să rupe de conducătorii lui și se înfrățeste cu Maghiarii. Un moment presa maghiară întreagă i-a salutat cu bucurie pe Români în rîndurile socialistilor, unde mai bucuros i-ar vedea, decât la spatele conducătorilor lui.

Asta o credem, decât bucuria lor a fost precipitată, căci conducătorii Români prin condițiile speciale de viață ale noastre vor fi totdeauna acolo unde este poporul, cu care între toate împregiurările simte, trăește și are legături indisolubile.

Reproducem din cuvînt în cuvînt interesantele aprecieri ale amicului nostru, firește pe răspunderea interviuantului.

Ideia fundamentală a socialismului — după părerea mea — este că fiecare om în lume să fie retribuit după munca sa. Acesta este un ideal, pe care fiecare trebuie să-l iscălească. La sfîrșitul istoriei universale scrisă de mine pentru trebuința școalelor medii eu singur am zis următoarele: viitorul este al socialistilor și acesta este principiul pe temeiul căruia se va forma societatea viitoare. La Români și îndeosebi la Români din Ungaria, între cari nu este aristocrație nici prin naștere nici prin bani, principiul acesta ușor se poate apropia de inima poporului român și găsi teren priincios. Poporul român și de altfel este asuprit și de astă-dată nu înțeleg asuprirea națională ei materială, și așa ușor e dispus spre socialism. De mirat este aceea, că numai acum și nu mai înainte s'a declarat socialismul între dînsii.

— Acum, în ce privește partea națională a chestiunii — continuă dl Goldiș, — eu pentru politica națională nici un pericol nu văd în socialism. Socialistul român întinde mîna socialistului ungar, pentru că unul e scopul lor: a lupta în contra capitalismului. Socialistul român nu-i superat pe cel maghiar, pentru că nici socialistul maghiar nu-i răpește limba. Socialistul român față de socialistul maghiar nu pretinde ceea ce pretinde „burghezul“ român față de „burghezul“ maghiar: dreptul limbii lui pentru că acela nici nu i-l neagă.

La observarea, că nu crede oare că prin ocuparea terenului socialismului va peri in-

teresul pentru scopurile naționale, Goldiș a răspuns:

— Nici de aceasta nu mi-e teamă. Dacă va veni revoluția socialistă, naționalitate totdeauna va fi, pînă când oamenii vor vorbi mai multe limbi. Ear' pîn'atunci fie care își va apăra limba sa. Prefacerea societății socialiste peste tot, n'are nimic cu limba și cu naționalitatea, prin urmare nici nu le va asupra.

Că ce a fost cauza, că la congresul din Salonta țeranii români s'au resculat cu atîta vehemență împotriva agitatorilor și conducătorilor naționali, Goldiș a răspuns următoarele:

— Teranii aceștia români, au avut dreptate. Lecție a fost aceasta pentru politicienii români, cari tot pasivitate au propovădit. Pasivitatea și dealțul a existat numai în principiu, pentru că poporul în realitate a votat. Politicianii români au perdut contactul nemijlocit cu poporul, programul lor s'a estins numai la chestiuni naționale și de limbă. Firește, că poporul, care în starea sa de oprîmare și așa le privește acestea ca lucruri secundare, sa declarat în contra lor. Tocmai pentru acest cuvînt este de lipsă, că Români să intre în parlament pe bazele unui program care se va estinde și asupra scopurilor economice. Ear programul acela îi va aduce mai aproape de popor și îi va face simpatici și înaintea celor de sentimente socialiste: se va estinde la sufragiul universal, votarea secretă pe comune, înfrîntarea dării progresive etc. Cu cât m'are cerc al intereselor va cuprinde programul acesta, programul politicii activiste, atît mai ales poate conta la popor. După părerea mea, tocmai politica aceea care are de scop să îndrume dezvoltarea socialismului în ogașe pacifice, dacă voește să evite sguđuri mai mari, nu este eriat ca pentru fanțesii utopistice să oprime naționalitățile; ci la olaltă cu naționalitățile să lucre la înflorirea economică. Dacă ar putea fi speranța că toți locuitorii Ungariei să devie vre-odată maghiari n'arî zice nimic. Dar vezi: art. de lege XVIII din 1879 spune că în interesul învățării limbii maghiare ce trebuie făcut. Dela acesta e trecut un pătrar de veac și statistica singură ne-o spune că 40-6 procentele a locuitorilor Ungariei nu știu nici o boabă ungurește.

NOUTĂȚI.

ARAD, 27 Aprilie n. 1903.

Sedinta publică a societății de lectură a tinerimii dela institutul teologic-pedagogic ținută aseară la „Casa Națională“ a succes peste așteptare.

Punetele din program au fost executate toate spre mulțumire generală și îndeosebi corul și orchestra au fost cu însuflețire aplaudate. I-s'a și făcut ovații meritare vrednicului conducător Trifu Lugojan, care a oferit publicului adevărate prestațiuni artistice.

Increștinarea ungarilor, ducatele din stînga Dunării, ritual răsăritean.*)

(de George Cluhandu).

Stimabile Doame, Domnilor!

Par'că alt soare, mai mîndru și mai lucitor, își revîrsa razele sale peste plaurile și câmpiile noastre 'nainte de asta cu o mie de ani. — Să ne întoarcem privirile spre acelea vremuri, căci cuvîntos este să închinăm și trecutului căte-va momente.

După o încălcare de peste șase veacuri din partea barbarilor ce se pîrîndară pe pămîntul Daciei-Traiane, n' sfîrșit îi veni și acesteia un period de libertate, de reculegere. Aceasta fu veacul al IX-lea.

Carol-cel-Mare împăratul franco-roman îi bate de-i risipește pe avari, cari dominau dela Elba pînă la Marea-Neagră; dar Carol nu-și întinse domnia din-coaci de Dunăre. Astfel se esplică, că și teritoriul din stînga Tisei și Dunării, ajungînd liber, se organizează în ducate, pe cari cătră finea secl. IX le afi ungarilor stînd în dependență de imperiul bulgaro-ro-

mân de peste Dunăre. Aceste erau: alui Glad în Banat, alui Memmorut pe Crișuri și al lui Gelu în Ardeal.

Fie aci atîns și ducatul dintre Dunăre și Tisa, ivit tot după stingerea domniei avarilor, cum și teritoriul Panoniei, constituit întăiu ca principat slovean în dependență de imperiul francilor pînă ce trecu la Moravia lui Svatopluc.

Elementul bășinaș sau autohton în ducatele din stînga Dunărei și Tisei erau, pe lângă români, — și slavii, rămași din-coaci de Dunăre întocmai cum în Moravia și Panonia erau slavii, — între Dunăre și Tisa — bulgarii, ear din jos de Dunăre bulgarii, slavisați și increștinați, în fîrtăție cu românii din Balcani se constituiesc într'un imperiu bulgaro-roman.

Românii și slavii, pretutindenea unde trăiau împreună, se asociază politicește și bisericicește, căci în o asemenea confederație își vedeau asigurată existența. Și chiar în aceasta zace și esplicăția, cum de ducatele din stînga Dunării primesc suzeranitatea imperiului bulgaro-roman, fără zăngănit de arme, — cel puțin istoria nu amintește de cucerirea cu armă.

Pecat însă că, la năvălirea ungarilor, nu se treziră ducii să profite de aceste legături încheiînd o coaliție pentru a înfrunta pericolul ce venia tot din spre Asia; și o deamă înfruntare era cu atît mai

posibilă, cu cît ungarii nu intrară toți deodată în țeară. — Pecatul indolenței ori nepriceperii la situația de atunci se răzbuună și azi, și de o mie de ani într'una: Ungurii, o mîna de oameni, în loc de a porni pe calea distrugerii ca alți inovasori dinaintea lor, într'un veac și căți-va ani, își constituie un stat politic pe ruinele org nisațiunii elementului autohton.

Mie unuia acest moment îmi pare atît de caracteristic și important, încât țin cu cale să mă opresc asupra lui, mai ales fiind-că trecură deja o mie de ani de când căzură ungarii peste ducatele noastre, ear 900 ani se împlinesc tocmai acum de când acele ducate căzură definitiv sub ungarii.

Și de oare-ce preocupățiile ce covîrșeau p'atunci și în viața de stat, ba o determinau chiar, erau cele religioase: îmi voi da silința ca prin prisma referințelor religioase-bisericicești ale aceluși timp să răspund la două întrebări:

1. De ce ungarii, o mîna de oameni p'atunci, fură în stare să înfrînteze un stat într'o sută de ani și ceva? — și

2. De ce politica tînerului regat unguereșc, deja dela început, se dovedi mai primejdioasă decât cum se promitea ceea a principilor unguerești?

Ungurii, un popor fără civilizație și de o elementară organizație în tribuni se

icuiseră în inima Europei, în mijlocul alor niște state cu o viață publică bine organizată.

Panonia, unde se așezaseră, pentru dînsii fu numai cuibul de unde se îndreptau în expedițiile sale când spre răsărit când spre apus în așa fel, că începuseră a se ruga napăstuiții creștini din apus prin biserică: să-i mîntuiască Dumnezeu de săgețile ungarilor.

Statele apusene îi și puseră într'o vreme în respect, pînă se ivi — cum o numesc istoricii unguerești, poate prea cu puțin temel — povestea celor 7 ungarilor de ocară, cari scăpară numai singuri dintr'o bătaie din apus, și aceștia fără urechi. Dar de alta parte își veniră și dînsii în ori și la judecată, că pe calea apucată vor ajunge, ca străbunii lor hunii, la descompunere și risipire.

Dar ungarii făcură încurgeri și înspre Răsărit, unde dădeau față cu imperiul bulgaro-roman și apoi și cu cel grecesc, care se estinde pînă la Dunăre la a. 970 când puternicul și viteazul împărat Ioan Tzimiskes cuprinse Bulgaria-nordică.

Puțin în pragul micșorării imperiului bulgaro-roman își perd și ungarii din pofta invasiunilor și intră în legături cu imperiul grecesc, luînd parte mai tîrziu (sub Stefan) chiar și la luptele grecilor contra împăno-bulgarilor.

* Aceasta conferință, ținută în 15/28 Martie c. la „serata bohemă“, o cedoz spre publicare fără vre-o pretenție și pe lângă îndatorirea morală ce mi-o impun, de a mai reveni la obiect. G. C.

Marele magazin Porter Vilmos, Arad

PIAȚA LIBERTĂȚII.

Costume de spălat pentru copii.

Costum de pompier din Gradl tare pentru copii de 3-4 ani . . .	fl. 1.25
„ „ „ „ „ „ „ „ „ 5-6 „ . . .	1.40
„ „ „ „ „ „ „ „ „ 7-10 „ . . .	1.60
Costum pentru băieți din Drill tare, modele frumoase, cadrilate sau cu vergi tot în prețurile de mai sus.	
Costum de matrozi calitate excelentă, foarte frumos executat pentru copii de 3-4 ani	fl. 1.50
„ „ 5-6 „	1.75
„ „ 7-8-9-10 ani	2.—

Costume de stofă pentru băieți.

Costum de pădurar, calitate excelentă din stofă verde pentru copii de 3-4 ani	fl. 2.25
„ „ 5-6 „	2.50
„ „ 7-8-9-10 ani	2.75

Lână curată, albastru închis, Seviott sau postav pentru copil de 3-4 ani	fl. 3.—
„ „ 4-5 „	3.25
„ „ 6-7-8-9-10 ani	3.50

Haine pentru fetițe.

Haine de spălat cari își păstrează culoarea din carton de bună calitate	fl. —.65
Din pânză escelentă sau levantină în mai multe culori, cu guler de matroz cu șurț de spălat	fl. 1.40
Piquet alb cu broderie de batist	1.40
Haine de stofă, din Falé bordo de lână cu șnur crem foarte frumos ajustat	2.—
În culoare crem stofă și mai fină și mai elegant executată . . .	3.—
Costume tricou în culoare bordo sau Tegethof foarte elegantă . .	1.6

Tacâmuri

Din oțel veritabil de Solingen

	Florini
Tacâmuri de oțel cu plessele de os părechia	—50
Din oțel curat, cu plessele netede	—50
Din oțel curat, model frumos cu plessele netede	—40
Din nickel veritabil	—75
„ Alpaca veritabilă	1.—
Lingură de cafea nickel veritabil bucata	—20
Lingură de mâncare nickel veritabil	—35
„ „ lapte „ „	—50
„ „ supă „ „	—75
Tacâmuri pentru copii 3 bucăți	—50

Pahare împodobite cu tot felul de litere, bucata **25 cr.**
 „ împodobite cu statuia martirilor, bucata **35 „**

Fabricatele de săpun și parfum ale firmelor

Gottlieb Taussig, Calderara și Bankmann, H. Kiehauser, Georg Schicht, Gustav Lohse, Sarg F. A. fiul și Soțul, Klein și fiul, etc.

Obiecte de

Porțelan veritabil de Schönfeld

	Florini
Garnitură pentru 6 persoane în total 26 bucăți	7.—
același mai luxos	9.—
Garnitură pentru ceai 6 persoane	4.—
„ „ cafea 6 persoane	4.—
Spălător întreg în 6 bucăți	5.50
același „ „ 7 „ mai fin	8.—

Câteva obiecte extra-ordinar de eftine din

Argint de China veritabil

Coșuleț de pâine extra-ordinar de elegant	2.50—3.—
Lingură de cafea din argint de China curat	—50
Lingură de mâncare	1.—
Cuțit și furculiță	2.—
Zaharniță s'au ținător de unt	3.—
Lopăciță de farmături cu perie fină 3—4—5—	
Farfurii de fructe admirabile dela	5.—15.—

Observațiune. Din mărfurile de argint de China sunt câte-va sute de bucăți în magazinul meu și în această privință mă referez la vitrina specială.

Pentru durabilitatea și pentru veritabilitatea obiectelor garantez.

Articole de gospodărie

	Florini
Dulăpioare de părete pentru coloniale	—50—75
Tăvă de majolica pentru torte, cu chenar de nickel	1.—
Zaharniță de nickel cu capac de sticlă	1.—
Solniță de nickel care se închide	1.—
Asemenea țiitor de unt	2.—
Solniță de părete pentru bucătărie	—50
Acceași pe dinlăuntru cu sticlă	1.—
Bătător de spumă american	—50
Păhar de bere cu capac de nickel	—75
Aparat p. fierț (Schnelsieder)	—50—75—1.—
Țiitor de zahăr mărunt în formă de pară cu capac de nickel	1.—
Cuțit pentru zahăr și cafea	—50
Pomieră cu sticlă admirabil executată	3.—
6 cuțite de desert cu stativă	—50
Sfeșnic și chibritelniță de nickel	—50
Tave de nickel	—50—75— și 1.—
Coșuleț de nichel pentru pâine	—75 și 1.—
Zaharniță de sticlă	—50
Coș pentru tacâmuri	—50
Cană pentru apă	—50
Garnitură de bere pentru 6 persoane cu tavă cu tot	2.—
Blide mari văpsite	—50
Ceasornice deșteptătoare	1.75—2 și 3.—

932 7—

— Aceste obiecte se pot vedé într'o vitrină specială. —

Minge

Nr.	1	1½	2	2½	2¾	3	3¼	3½	3¾	4	4½
Sure	6	8	12	15	20	25	30	35	40	45	50 cr.
Colorată	8	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55 cr.

Afară de aceasta se găsec și cele mai mari numere.

ESCELENTE MINGE DE TENIS, BUCAȚA 50 cr.

Rachete dela 50 cr. până la 5-6 fl.

Tipografia „Tribuna Poporului“, Aurel Popoviciu-Barcianu.